

УДК 004:327.7:061.1(477)

М. В. Трофименко

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ Й ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ (УКРАЇНСЬКИЙ КЕЙС)

В статті розглянуто проблематику трансформації публічної дипломатії під впливом процесів глобалізації та діджиталізації. Визначено ключові методологічні засади функціонування новітнього концепту публічної дипломатії, її відмінності від традиційного підходу через уточнення цільової спрямованості, кола дієвих акторів, критеріїв результативності, рівнів реалізації в системі міжнародних відносин, значущості при вирішенні спільних глобальних питань. Охарактеризовано етапи становлення публічної дипломатії в Україні, окреслено особливості функціонування системи української публічної в умовах війни, ознаки набуття нею новітнього характеру та основні складові успішності для захисту / просування національних інтересів у поточній діяльності і стратегічній перспективі.

Ключові слова: публічна дипломатія, дипломатичні актори, війна, м'який вплив, глобалізація, діджиталізація, національні інтереси.

DOI 10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-141-154

Поняття публічної дипломатії тривалий період привертає увагу дослідників та науковців в межах дослідження дипломатичних відносин держав та пошуку дієвих інструментів посилення впливовості країн на міжнародній арені. Значущість явища публічної дипломатії в системі міжнародних відносин підсилюється м'якою природою її впливу, здатністю досягати тих рівнів взаємодії, які недоступні традиційній дипломатії урядів, здійснювати трансляцію позитивної інформації про націю більш точно та цілеспрямовано завдяки прямому та опосередкованому спілкуванню із суспільством інших країн. Причиною або у певному сенсі каталізатором розвитку публічної дипломатії з поміж іншого виступають процеси глобалізації та діджиталізації, що змінюють правила гри на міжнародній арені й коригують причини і способи взаємодії націй з різних питань. Зокрема явище розмивання меж державності при вирішенні глобальних питань вимагає максимальної залученості усіх можливих стейкхолдерів, в тому числі локального й індивідуального рівня, що здатні більш ефективно взаємодіяти з метою швидкого вирішення спільних проблем. Активний розвиток цифрових технологій розширює канали комунікацій і доступність дипломатичних акторів, швидкість реагування на прийняття політичних рішень, надає можливості встановлювати міжнародні контакти у різних сферах життєдіяльності, оминаючи централізовані структури тощо. Глобалізація та діджиталізація призводять до формування кібер-інтернаціонального простору дипломатичних відносин, кількість залучених у взаємодію суб'єктів, платформ, каналів трансляції додає хаотичності та ненадійності, однак, це одночасно розширює можливості застосування публічної дипломатії. Виключно комунікативний аспект публічної дипломатії перестає бути пріоритетним, інформативна функція доповнюється стратегічною направленістю на

встановлення довготривалих відносин. Внаслідок чого можна відзначити формування нового методологічного рівня сприйняття та дослідження публічної дипломатії, розширення переліку впливових дипломатичних акторів, перегляд критеріїв результативності, ресурсного забезпечення та інших елементів системи її функціонування. Що стосується України, то повномасштабна війна на її території слугувала активізації процесам дипломатичної взаємодії, де публічна дипломатія проявилась максимально ефективно з огляду на відсутність ресурсів «жорсткого» протистояння (військової або економічної могутності). За рік відчайдушної боротьби з агресором було досягнуто значних результатів як на дипломатичному фронті, так і на реальному, а існуюча система публічної дипломатії, на перший погляд, недосконала, еволюціонує пришвидшеними темпами. Таким чином, дослідження трансформації системи публічної дипломатії з точки зору методології та практики її реалізації в умовах глобалізації та діджиталізації суспільних відносин є актуальним науковим питанням.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття публічної дипломатії відносно нове, однак, дискусійне через свою специфічну природу. Перші дослідники застосовували переважно описовий підхід до її змісту (С. Кокс, Р. Драммонд, У. Ліпман, Л. Галле, Є. Гуліон), намагаючись окреслити межі та способи застосування публічної дипломатії. Пізніше, шляхом обґрунтування м'якої природи дії публічної дипломатії, її здатності формувати стійкі мережеві контакти, просувати цінності та культуру, забезпечувати стратегічну присутність національної тематики у комунікативному полі інших держав (Дж. Най (Nye, 2009), Дж. Кул (Cull, 2009), К. Рос) здійснено революцію та закладено фундамент її новітнього сприйняття. Аспекти розмежування публічної дипломатії та суміжних понять досліджували С. Анхольт (Anholt, 2016), Б. Грегорі (Gregory, 2016), Дж. Паммент, А. Вічовські (Wichowski, 2011), Ш. Браун (Brown, 2001), Є. Макаренко, О. Кучмій, В. Руднєва, Г. Почепцов, Т. Сивак (Сивак, 2009), та інші. В останні роки обґрунтування новітнього змісту публічної дипломатії як інструмента цілеспрямованого впливу на громадськість інших держав для просування національних інтересів додатково до перерахованих авторів здійснюють Х. Петер, Й. Бьорн, І. Менор, Т. Рівера (Rivera, 2020), П. Шарп, О. Висоцький (Висоцький та Висоцька, 2020), І. Гавриленко, Д. Ільницький, Т. Черненко (Черненко, 2015), С. Захарна (Zaharna & Huang, 2022). Однак, методологічному обґрунтуванню змісту новітнього концепту публічної дипломатії бракує структурованості та системності, що вимагає більш детального аналізу та оцінки, визначення ключових підходів та змістовних елементів. Їх визначення дозволить більш ефективно формувати та визначати національну діяльність у сфері публічної дипломатії, спрямовувати її у вірному напрямку та швидко досягати цілей, в тому числі в умовах відкритого військового конфлікту, який триває в Україні.

Викладення основного матеріалу. Незважаючи на наявність дискусій стосовно змістовного наповнення терміну публічна дипломатія, її традиційного та новітнього характеру розвитку, дослідники збігаються у баченні, що з настанням XXI сторіччя публічна дипломатія демонструє ознаки суттєвої трансформації, зокрема ці зміни навіть отримують назву *публічна дипломатія 2.0* за рахунок переважання горизонтального режиму взаємодії між багатьма акторами, що перебувають в режимі постійної комунікації та співпраці (Plavšak, 2005). У

певному сенсі сучасна концепція публічної дипломатії є удосконаленою версією традиційної, що носить ієрархічний характер та сконцентрована на урядових рішеннях та інституційному регулюванні.

Когнітивні відмінності традиційного та новітнього підходу не стають на заваді можливості досягти консенсусу у сприйнятті публічної дипломатії. Єдиним та незмінним аспектом публічної дипломатії незалежно від впливу глобалізаційних та технологічних процесів на формат її реалізації залишається вирішальна роль уряду у процесах ініціації, просування та імплементації (Cao, Wei, 2020).

Таким чином, хоча й у новітньому концепті публічної дипломатії переважає мережева (горизонтальна) взаємодія великої кількості недержавних акторів, її дипломатична природа залишається незмінною й тісно пов'язаною з урядом національної держави. Так само незмінною є направленість публічної дипломатії, тобто орієнтація на громадян, населення країн за межами національної держави як у традиційному, так і новітньому концепті. Тобто це спрямування загалом відрізняє публічну дипломатію від класичної урядової взаємодії, й простежується в кожному науковому обґрунтуванні.

Зміст, цілі та функціональне призначення публічної дипломатії нового типу набуває як оперативного (донесення дипломатичних меседжів до цільової аудиторії), так і стратегічного (управління інформаційними потоками, напрацювання мережі тривалого впливу, побудова довгострокових взаємовідносин) наповнення (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння цілей традиційного та новітнього концепту публічної дипломатії

<i>Традиційна публічна дипломатія</i>	<i>Новітня публічна дипломатія</i>
Спільні риси:	
донесення до міжнародної аудиторії політичних меседжів із застосуванням специфічних інструментів	
Відмінні риси:	
оперативний характер постановки цілей – надсилання повідомлень, збирання зворотного зв'язку, взаємодія «тут і зараз»	стратегічний та оперативний характер постановки цілей – оперативна реакція на події з одного боку, та планомірне формування взаємовідносин довгострокового характеру з іншого
контрольований обмін інформацією, нейтралізація упереджень, популяризація зовнішньої політики, соціальної системи країни, національних інтересів та цінностей, зміцнення позитивного сприйняття	цілеспрямоване управління інформацією для формування іміджу (репутації) країни, побудова системи стратегічних комунікацій, встановлення довгострокових відносин через напрацювання багаторічної спільної взаємодії на принципах рівнозначного партнерства

Джерело: складено автором

У традиційному розумінні публічна дипломатія виконує інформативну функцію – донесення відповідних меседжів уряду до цільової аудиторії інших країн; комунікативну – встановлення довготривалих взаємовідносин в межах спільних

проектів, культурного та освітнього обміну, інших видів активності, що дозволяє розширювати межі ціннісного сприйняття країни; пропагандистську – як наполегливе відстоювання інтересів країни в конфліктній ситуації або при потребі захисту позиції уряду. У новітньому розумінні функціональний зміст публічної дипломатії доповнюється іміджевою складовою – просування національного бренду через зміну ціннісного сприйняття, позбавлення стереотипів та кліше, формування репутації надійного партнера.

Окрему увагу варто приділити розширенню переліку впливових *акторів публічної дипломатії*, про яке вже неодноразово згадувалось вище. Таке розширення відбулось не лише внаслідок стратегічної орієнтації цільового й функціонального наповнення публічної дипломатії на сучасному етапі, але й як результат дії чинників глобалізації (збільшення кількості актуальних питань міжнародного та локального рівня, що здатні об'єднати громадян над їх вирішенням) та діджиталізації (удосконалення комунікаційних технологій знімає обмеження на безпосереднє спілкування та обробку інформації з високою швидкістю) (Земзюліна та Захарченко, 2021).

Зростання чисельності осіб, здатних залучатись в інформаційний простір системи міжнародних відносин, викликає певні труднощі у розмежуванні їх значущості та впливовості (Висоцький та Висоцька, 2020; Zaharna & Huang, 2022). Окремі індивіди, представники різних верств суспільства, громадських об'єднань, недержавних фондів та організацій, бізнес сфери, культури та освіти формують нове середовище впливу в системі сучасної публічної дипломатії, однак, потоки інформації, що транслюються ними, не завжди можуть бути охарактеризовані як дипломатичні меседжі. Іншими словами, діджиталізація сфери міжособистісних комунікацій, поява соціальних мереж та урядових представництв в них, можливість без перешкод формулювати та надсилати меседжі різного типу, миттєво збирати зворотній зв'язок та інші аспекти цифрової сфери публічної дипломатії формують середовище дипломатичних акторів, що потребують додаткової верифікації та аналізу. В той же час, традиційна міжурядова взаємодія не втрачає своєї актуальності.

Для зручності сприйняття пропонуємо згрупувати увесь спектр дієвих суб'єктів публічної дипломатії у дві великі групи: *традиційні дипломатичні суб'єкти* та *нетрадиційні впливові актори*. До перших віднесено органи державної влади (міжнародні відомства, дотичні департаменти та відділи, закордонні представництва та дипломатичні місії), міжнародні організації, інститути публічної дипломатії, національні діаспори, до других – неурядові організації та об'єднання, групи й окремих індивідів, в тому числі академічні структури та заклади освіти, міста та території, сфера бізнесу й ТНК, суб'єкти особливої довіри.

Важливо відзначити, що набуття автономії суб'єктами публічної дипломатії, які одночасно спроможні виступати ключовими атракторами накопичення ресурсного потенціалу її м'якої сили, а також здатність до прояву ними ознак самоорганізованості залежить від базових функціональних параметрів, цілей існування, ресурсного забезпечення, рівня загальної стійкості та схильності до руйнації.

Кожен з перерахованих суб'єктів та акторів характеризується застосуванням різноманітних каналів комунікацій, зокрема класичного листування, документообігу

та спілкування із застосуванням можливостей цифрових технологій. Загалом, увесь спектр каналів комунікацій у новітній концепції публічної дипломатії можливо, на нашу думку, розподілити на:

– національні – що здійснюються через офіційні представництва уряду, закритим дипломатичним (переговори) та відкритим (публікації) шляхом, передбачають пряме просування інтересів країни або території, формування національного бренду, іміджу та репутації, застосування підвладних ЗМІ, медіа каналів, цифрових точок доступу;

– транснаціональні – здійснюються представниками НУО, бізнесу, ТНК, різноманітних спільнот (освіта, культура, мистецтво, спорт тощо) шляхом публікацій у корпоративних та партнерських джерелах, незалежних ЗМІ, медіа ресурсах, особистих блогах, досягають цілей публічної дипломатії через розвиток власної репутації, напрацювання партнерських відносин.

Окрім того, окремо варто відзначити *цифрові канали комунікацій*, які із підсилюючих трансформувались у достатньо впливові (твіплوماتія, фейсбук-дипломатія), коли висловлювання представників уряду або впливових осіб на особистих сторінках розглядаються в контексті підвищеної відповідальності, обговорюються, тлумачаться та отримують миттєвий зворотний зв'язок.

Що стосується еволюції *критеріїв ефективності* застосовуваних інструментів публічної дипломатії, сьогодні вони визначаються здатністю забезпечувати досягнення рівнозначного партнерства у взаємовідносинах та стратегічною направленістю. Такий підхід суттєво відрізняється від традиційного уявлення про досягнення ефективності публічної дипломатії через максимальне розширення аудиторії сприйняття інформаційних меседжів, встановлення стійких комунікаційних мереж, впливу на поведінку окремих індивідів шляхом безпосереднього спілкування в межах освітніх або культурних обмінів. В першу чергу, досягнення рівнозначного партнерства як критерій оцінювання ефективності змінює оперативну спрямованість дипломатичної взаємодії на стратегічну, оскільки не обмежується одноразовими контактами або вирішенням одномоментних завдань. Такий підхід також усуває сприйняття меншовартісного значення іншої нації в очах цільової країни та міжнародного суспільства загалом, а отже, сприяє більш швидкому напрацюванню іміджевих і репутаційних характеристик.

Проілюструємо авторське бачення функціонування системи публічної дипломатії новітнього типу в глобалізованому середовищі на рис. 1.

Розмивання меж державності при реалізації прагнення до спільного вирішення загальних проблем людства, виражена соціалізація взаємовідносин між країнами, кросфункціональність національних інтересів, а також полісуб'єктний характер взаємодії, паралельне застосування м'яких та жорстких інструментів впливу (розумна сила) для досягнення цілей оперативного та стратегічного характеру, значне посилення ролі особистості виступають чинниками глобалізованого середовища, що відіграють вирішальну роль у зростанні значущості публічної дипломатії. Більш детально вплив глобалізації на публічну дипломатію буде розглянуто у другому розділі роботи.

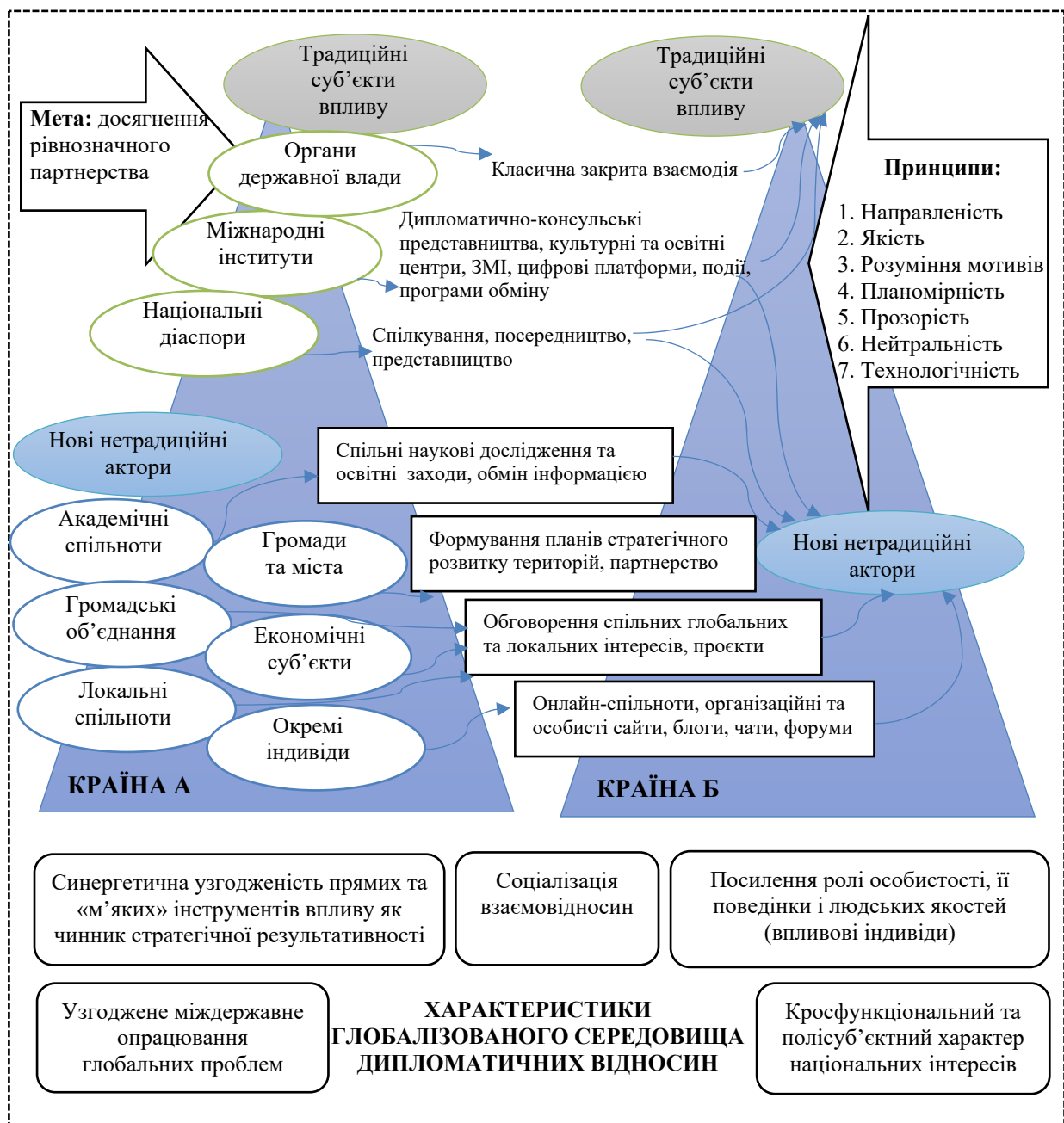

Рисунок 1. Система публічної дипломатії в глобалізованому світі
 Джерело: складено автором

Узагальнимо ключові характеристики новітнього концепту публічної дипломатії відзначимо її типові властивості:

– новітня публічна дипломатія розглядається як протилежна концепту прихованої, закритої традиційної дипломатії через її максимально доступний рівень відкритості та прозорості, здатність швидко формувати та утримувати в стійких межах інформаційно-комунікаційне середовище впливу;

– є відмежованою від концепту пропаганди, притаманного тривалому періоду становлення публічної дипломатії у період холодної війни, завдяки нейтральному характеру взаємодії та відсутності жорсткого, принципового впливу, а навпаки,

застосуванню м'якої сили та її розумного поєднання із класичними дипломатичними засобами;

– ширшою за концепт культурної, громадської/народної дипломатії, парадипломатії (паралельної дипломатії), національного брендингу та інших завдяки можливості реалізації потенціалу м'якого впливу та досягнення вищих рівнів міждержавних комунікацій при збереженні централізованої ролі держави;

– такого, що активно розвивається внаслідок ефективного сприйняття технологічних трансформацій та здобутків діджитал-сфери, але не обмежується виключно цифровими інструментами взаємодії на відміну від концепту цифрової дипломатії.

Зростаюча роль публічної дипломатії пояснюється її здатністю до вирішення практично кожного зовнішньополітичного питання, отже, базовими засадами її концептуалізації є забезпечення здатності до адвокації (просування інтересів), обґрунтування політичного контексту, послідовності та достовірності повідомлень, спроможності адаптувати зміст ключових меседжів під вимоги та характеристики певної аудиторії й послідовно ретранслювати його на різних рівнях; актуалізувати й запускати дію механізмів міжнародної взаємодії та співпраці неурядового типу (міжнародні інститути, гуманітарні організації, національні діаспори, академічні спільноти, територіальні громади та міста, агенції, культурні та освітні центри, окремі індивіди та інші легітимні інституції).

В Україні, яка сьогодні бореться за своє існування як національна держава, за останній рік відбувся справжній прорив у міжнародних відносинах, фактично затвердивши її в якості ключового суб'єкта дипломатичної політики. Після незаконної анексії Автономної Республіки Крим, початку збройної агресії російської федерації на Сході України, самопроголошення так званих Донецької та Луганської народних республік, підтримуваних РФ, Україна значно активізувала розвиток своєї публічної дипломатії. Однак, у 2022 році український спротив та війна, що триває, продемонстрували світові не тільки силу ЗСУ та міць громадянського суспільства, важливе значення також мала діяльність дипломатичного блоку уряду, офісу президента та парламенту. Та загалом, можна умовно розділити етапи розвитку публічної дипломатії України на дві частини: до та після повномасштабного вторгнення 2022 року. Обидві частини мають свої особливості та характеристики.

До 2015 року був відсутній загальний дипломатичний вектор розвитку, стратегії та механізми, напрацювання яких бере початок саме у період так званого прориву 2015–2019 років, здійсненого завдяки активній, системній діяльності МЗС.

Саме в цей рік Міністерством закордонних справ було проголошено про новий напрям роботи – публічну дипломатію, створено новий підрозділ, відзначено ключові засади, концепти та завдання роботи. Однак лише у 2020 році вперше розпочато роботу над формуванням стратегії у цьому напрямку. Але вже у 2021 році експерти Ради зовнішньої політики «Українська призма» оцінили усі п'ять аналізованих напрямів на рівні «добре» (Wichowski, 2011).

Представимо розвиток публічної дипломатії в Україні у форматі п'яти завершених етапів та шостого, що перебуває на стадії формування через те, що під час повномасштабної військової агресії росії оцінити ефективність та ключові аспекти реалізації заходів публічної дипломатії, досить складно (табл. 2).

Етапи становлення національної моделі публічної дипломатії України

Етап	Рік	Характеристика етапу
1 етап – систематизація роботи МЗС України	2015	Створення Управління публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України. Залучення Міністерства інформаційної політики та підпорядкованих йому органів до виконання положень Концепції популяризації України в світовому інформаційному просторі та Міністерства освіти і науки України (УДЦМО)
2 етап – створення Українського національного інституту	2016 – 2017	Створення Українського інституту, Українського культурного фонду та Українського інституту книги, що обіймаються питаннями популяризації мови, історії, культури своєї країни, відкриття його центрів у найважливіших країнах
3 етап – структуроване становлення національного бренду країни	2018	Розробка та затвердження бренду України UkraineNow, активна боротьба з комуністичним минулим, створення Директорату публічної дипломатії задля залучення туристів, іноземних інвестицій, популяризації національних цінностей, а також під впливом зовнішніх загроз
4 етап – розвиток Твіттер та Фейсбук-дипломатії, активізація використання можливостей недержавних акторів	2019	У відповідь на обмеження пандемії COVID-19 та активізацію тиску зі сторони країни-агресора активізовано діяльність громадських організацій, культурних, освітніх, наукових ініціатив, діяльності національних діаспор та закордонних українців, індивідуальних акторів, в тому числі із застосуванням засобів цифрової публічної дипломатії
5 етап – визначення стратегічних пріоритетів та інструментів	2020 – 2021	Структуризація роботи у сфері публічної дипломатії, оновлення організаційно-управлінського апарату та контрольно-наглядових органів, звітування та підготовка і затвердження Стратегії публічної дипломатії МЗС на 2021-2025 роки
6 етап – зміна вектору прикладання зусиль публічної дипломатії для опору	2022 – дотепер	Консолідація дипломатичних зусиль урядових та неурядових структур для реалізації публічної дипломатії військового й оборонного типу, активний захист національних інтересів України та протидія дезінформації з боку РФ

Джерело: складено автором

Що стосується періоду повномасштабного вторгнення у 2022 році – більш детально особливості реалізації публічної дипломатії у цей період буде розглянуто у наступних підрозділах цієї частини роботи. Однак в цілому, загалом перед повномасштабним вторгненням відзначається помітний вплив російської діяльності на іноземну громадськість з метою підризу сприйняття та підтримки України в світі, тобто стартові можливості ведення публічної дипломатії були так само нерівними, як і на полі бою. Навіть за підтримки США та ЄС стримувати антиукраїнську діяльність ворога у інформаційному просторі було надзвичайно складно, та гаряча фаза війни змінила й основні наративи української публічної дипломатії з іміджу держави в бік глобальних суспільних благ, норм і цінностей. Такий підхід дозволив отримати світову підтримку у доволі короткі терміни саме завдяки тому, що світова спільнота не підтримує жорсткий воєнний спосіб вирішення будь-яких конфліктів і засуджує його.

Станом на початок 2023 року Україна продемонструвала найбільш стрімке покращення у рейтингах застосування м'якої сили, посівши 19 місце за рівнем впливовості (на 14 сходинок вище, ніж у 2022 році) і 37 у підсумковому рейтингу Global Soft Power Index (у 2021 році – 61 позиція) (Global Soft Power Index 2022, 2022). Індекс відображає здатність впливати на інших за допомогою привабливості, репутації та переконання, а не жорсткої сили. Окрім того для розрахунку рейтингу використовуються такі показники як бізнес і торгівля, медіа і комунікації, культура та спадщина, освіта і наука, люди і цінності, міжнародні відносини, врядування та сталий розвиток. У загальному звіті про сприйняття України у світі у 2022 році відзначено наявність підтримки України у 71 % людей у світі, а питання резонанс у ЗМІ та соціальних мережах довкола війни в Україні безпрецедентно високий (Brand Ukraine, 2022).

Суттєве значення на зростання впливовості України у світі та її позитивного сприйняття має діяльність політичних лідерів, зокрема Президента України В. Зеленського. У 2022 році світова аудиторія ставилась до нього дуже прихильно, а прагнення України стати членом ЄС та НАТО підтримали близько 66 % європейців. Щоденна комунікація, започаткована урядовими відомствами, зокрема апаратом Офісу Президента та міжнародних служб, миттєва реакція на події, забезпечення зворотного зв'язку спричинили значного ефекту та дозволили тримати Україну у фокусі усієї міжнародної спільноти.

Спираючись на зусилля щирих союзників України – США, Сполучене Королівство, Польщу, Чехію, Латвію, Литву, Естонію, вдалось вирішити питання постачання засобів активної оборони та наступу для захисту й відвоювання тимчасово захоплених територій, в тому числі, окупованих ще у 2014 році (Птащенко, Пастушенко, Курцев, та Кулініч, 2021). Додатково переважно шляхом дії м'яких інструментів публічної дипломатії через інформування, переконання, донесення ціннісних орієнтирів вдалось змінити думку урядів інших європейських країн та представників східної демократії. Спротив російській агресії змінив і продовжує змінювати ставлення світу до України як невизначеної частини демократичного простору, але як сформованої української нації, дієвого політичного актора, однаково цінного як для громадян, так і для світової спільноти.

Серед дипломатичних проривів 2022 року варто відзначити:

- 28 лютого – подача заявки на вступ до Європейського Союзу;
- травень – старт урядової комунікаційної кампанії «Embrace Ukraine. Strengthen the Union»;
- 23 липня – отримання статусу кандидата у члени ЄС;
- 30 вересня – подача заявки на вступ до Північноатлантичного альянсу;
- впродовж року – укладання багатосторонніх угод стосовно гарантій безпеки України, отримання макрофінансової допомоги на підтримання поточної економіки та післявоєнне відновлення (Редько, 2022).

Важливу роль у формуванні рівня впливу публічної дипломатії України зіграло використання новинних ЗМІ та засобів цифрової дипломатії. Загалом, пік публікацій про події в Україні у новинних ЗМІ припав на кінець лютого – початок березня 2022 року (11,34 млн публікацій) та надалі поступово знижувався, й впродовж літніх-осінніх місяців тримався на рівні 3,0–3,6 млн публікацій. Такий показник в 2 рази більший за довоєнний період, коли ескалація тільки набувала розголосу у світових ЗМІ. Основними темами за результатами дослідження української моніторингової агенції LOOQME були: російське вторгнення та потік переселенців, битва за Маріуполь, бойові дії на Сході України, інфляційні процеси

та інші економічні наслідки війни, ракетні атаки росії, загроза енергетичної кризи та ядерна небезпека, контрнаступ ЗСУ на Херсонщині, енергетична криза внаслідок ракетних атак на енергетичну інфраструктуру України.

В цілому більшість публікацій стосувалась висвітлення бойових дій (41 %), підтримки України у світі (16 %), енергетичній кризі (14 %), міграції переселенців (8 %), питанням ядерної загрози (5 %) (Українська призма, 2022).

Динаміка публікацій у соціальних мережах орієнтовно співпадає із динамікою публікацій у новинних ЗМІ, основними платформами виступали Twitter, Reddit, Facebook, YouTube, Instagram, Tumblr, різноманітні блоги та форуми. Так, пік публікацій у соціальних мережах також припадає на березень ($\approx 126,9$ млн публікацій) та жовтень 2022 року ($\approx 35,7$ млн публікацій). Рейтинг тематики публікацій розподіляється аналогічно – більшість дописів охоплюють меседжі щодо ведення бойових дій (63 %), підтримки України (10 %), міграції переселенців (6 %), ядерної загрози (4 %) (Zephoria, n.d.).

Пошукова активність за запитом Україна в пошуковій системі Google також перетнула історичний рекорд, у 20 разів перевищивши 2012 рік, коли тут відбувся Чемпіонат Європи з футболу та в 7 разів вище за 2014 рік – початок гібридної агресії росії. Окрім найпопулярнішого запиту про те, чому росія напала на Україну, чи виграла Україна війну, чи програла росія та інших, користувачі пошукової системи найбільше запитів подавали щодо особи президента В. Зеленського.

Важливою відмінністю є тональність та висока адаптивність меседжів, що транслюються Україну на цільові аудиторії. Якщо росія переважно використовує однакові внутрішні і зовнішні меседжі, Україна прагне працювати від місцевого контексту, однак, ресурсів в офіційних дипломатичних представництвах дуже часто не вистачає. До того ж, агресор ефективно використовує мережу різноманітних приватних фондів та організацій, що мають значні бюджети для роботи з місцевими елітами та лідерами думок. Україні доводиться покладатись на допомогу зарубіжних партнерів та більш активно покладатись на роль недержавних акторів, діяльність яких поки що, на жаль, не структурована і має хаотичний характер застосування.

Потенціал застосування м'якої сили задля потужної підтримки України у міжнародному середовищі, що виник в першу чергу, за рахунок розширення числа впливових дипломатичних акторів, за відсутності усвідомлення їх місця в системі публічної дипломатії, інституційних засад функціонування, механізму координації та узгодження контексту базових меседжів так само втрачатиме свою дію. На сьогодні сформовано доволі стійку асоціацію України із боротьбою за свободу і демократичні цінності, але без відповідної підтримки завдання утримання і розширення цього сприйняття у перспективі буде доволі складним.

З іншого боку, усвідомлення сучасних особливостей новітнього концепту публічної дипломатії дозволяє значно розширити визначені МЗС межі реалізації публічної дипломатії. Зокрема, взявши за основу принципи функціонування публічної дипломатії ЄС та інших сучасних світових практик, чітко визначивши стратегічні, тактичні, оперативні цілі й критерії вимірювання результатів скоординованої діяльності дипломатичних акторів, шляхом розширення мережі дієвих акторів публічної дипломатії серед недержавних структур і забезпечення узгодженості та скоординованості їх спільної діяльності.

Висновки. Аналіз напрямів трансформації моделі публічної дипломатії в політичній науці здійснено теоретичне осмислення різних типів акторів (традиційних дипломатичних агентів та нетрадиційних впливових суб'єктів),

каналів комунікацій, механізмів дії та практичної наповненості. Окрім того, уточнено зміст цілей сучасного концепту публічної дипломатії, що направлені на забезпечення постійного багатовимірного діалогу у стратегічній перспективі, що призводить до трансформації інструментів та перегляду критеріїв ефективності. Виходячи з цього, пропонується розуміти публічну дипломатію як інтегральну категорію, яка принципово функціонує у перетині з іншими вимірами зовнішньої політики та міжнародних процесів, має узгоджений з урядом характер функціонування, та при цьому містить ознаки автономності та самоорганізації. За підсумками дослідження окреслено етапи оптимізації українського простору публічної дипломатії та посилення його змістовного наповнення під потреби військового часу, визначено аспекти пришвидшеної трансформації в кризових умовах та основні чинники результативності.

Бібліографічний список

- Висоцький, О. Ю. та Висоцька, О. Є., 2020. Технології публічної дипломатії: методологічні принципи та практичний потенціал. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 3(1), с. 139–147.
- Земзюліна, Н. І. та Захарченко, М. В., 2021. Інституалізація публічної дипломатії: світовий та український досвід. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 8, с. 8–22. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.248185>
- Птащенко, О. В., Пастушенко, А. О., Курцев, О. Ю. та Кулініч, А. С., 2021. Українська публічна дипломатія: минуле, сьогодення і перспективи. *Вісник Східноукраїнського університету імені Володимира Даля*, 3(267), с. 79–83.
- Редько, Д., 2022. У 2022-му українська дипломатія остаточно утвердила Україну у якості одного з ключових суб'єктів міжнародної політики. *Інформаційно-аналітичний портал «Укрінформ»*. [online]. Доступно: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3635494-pidsumki-roku-ukraina-zdijsnila-strategicnij-perelom-u-diplomatii-sucasnosti.html>
- Сивак, Т. В., 2009. Публічна дипломатія як інтеграційний компонент стратегічних комунікацій у публічному управлінні. *Право та державне управління* [online], 3(36), т. 2, с. 98–104. Доступно: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_2/17.pdf
- Українська призма: Зовнішня політика 2021. Аналітичне дослідження, 2022. ГО «Рада зовнішньої політики «Українська призма», Фонд ім. Ф. Еберта. ТОВ «Вістка» Київ.
- Черненко, Т. В., 2015. Пріоритети державної інформаційної політики в умовах гібридної війни. *Стратегічні пріоритети*, 37, с. 83–92.
- Anholt, S., 2016. *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Palgrave Macmillan UK.
- Brand Ukraine, 2022. *Звіт про сприйняття України у світі за 2022 рік* [online]. Available at: <https://brandukraine.org.ua/uk/analytics/zvit-pro-spriynnyattya-ukrayini-u-sviti-2022/>
- Brown, Sh., 2001. Studemeister Margarita. Virtual Diplomacy: Rethinking Foreign Policy Practice in the Information Age. *Information & Security*, 7, pp. 28–44.
- Cao, Wei, 2020. *Public Diplomacy: Functions, Functional Boundaries and Measurement Methods*. January 11th, DOI: 10.5772/intechopen.92664
- Cull, N. J., 2009. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, p. 17.

- Global Soft Power Index 2022, 2022. *BrandFinance* [online] Available at: <<https://brandirectory.com/softpower/>>
- Gregory, B., 2016. Mapping Boundaries in Diplomacy's Public Dimension. *The Hague Journal of Diplomacy* [online], Available at: <https://brill.com/view/journals/hjd/11/1/article-p1_1.xml?language=en>
- Nye, J. S., 2009. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*, 88(4), pp. 160–163. DOI: <https://doi.org/10.2307/20699631>
- Plavšak, K., 2005. Public Diplomacy: basic Concepts and Trends. *Slovene scholarly journal Teorija in praksa – Theory and Practice*, 41(3–4), pp. 643–658.
- Rivera, T., 2020. The transatlantic relationship needs to reflect the Europe and United States of today. *Atlantic Council* [online]. Available at: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-transatlantic-relationship-needs-to-reflect-the-europe-and-united-states-of-today/>>
- Wichowski, A., 2011. Secrecy is for losers': Why diplomats should embrace openness to protect national security. In: C. Bjola & M. Holmes (eds.). *Digital diplomacy theory and practice*. Oxon: Routledge, pp. 52–70.
- Zaharna, R. S., & Huang, Z. A., 2022. Revisiting public diplomacy in a postpandemic world: The need for a humanity-centered communication logic. *Communication and the Public*, 7(1), pp. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.1177/20570473221078619>
- Zephorina, n.d. *Top 15 Valuable Facebook Social Statistics* [online]. Available at: <<http://www.zephorina.com/>>

References

- Anholt, S., 2016. *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Palgrave Macmillan UK.
- Brand Ukraine, 2022. *Звіт про сприйняття України у світі за 2022 рік* [online]. Available at: <<https://brandukraine.org.ua/uk/analytics/zvit-pro-spriynyattya-ukrayini-u-sviti-2022/>>
- Brown, Sh., 2001. Studemeister Margarita. Virtual Diplomacy: Rethinking Foreign Policy Practice in the Information Age. *Information & Security*, 7, pp. 28–44.
- Cao, Wei, 2020. *Public Diplomacy: Functions, Functional Boundaries and Measurement Methods*. January 11th, DOI: 10.5772/intechopen.92664
- Chernenko, T. V., 2015. Priorityty derzhavnoi informatsiinoi polityky v umovakh hibrydnoi viiny [Priorities of State Information Policy in the context of hybrid warfare. Strategic priorities]. *Stratehichni priorityty*, 37, pp. 83–92.
- Cull, N. J., 2009. *Public Diplomacy: Lessons from the Past*. Los Angeles: Figueroa Press, p. 17.
- Global Soft Power Index 2022, 2022. *BrandFinance* [online] Available at: <<https://brandirectory.com/softpower/>>
- Gregory, B., 2016. Mapping Boundaries in Diplomacy's Public Dimension. *The Hague Journal of Diplomacy* [online], Available at: <https://brill.com/view/journals/hjd/11/1/article-p1_1.xml?language=en>
- Nye, J. S., 2009. Get Smart: Combining Hard and Soft Power. *Foreign Affairs*, 88(4), pp. 160–163. DOI: <https://doi.org/10.2307/20699631>
- Plavšak, K., 2005. Public Diplomacy: basic Concepts and Trends. *Slovene scholarly journal Teorija in praksa – Theory and Practice*, 41(3–4), pp. 643–658.
- Ptashchenko, O. V., Pastushenko, A. O., Kurtsev, O. Yu. and Kulinich, A. S., 2021. *Ukrainska publichna diplomatiia: mynule, sohodennia i perspektyvy* [Ukrainian

- public diplomacy: past, present and prospects]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, 3(267), pp. 79–83 (in Ukrainian).
- Redko, D., 2022. U 2022-mu ukrainska dyplomatiia ostatochno utverdyla Ukrainu u yakosti odnogo z kliuchovykh subiektiv mizhnarodnoi polityky [In 2022, Ukrainian diplomacy finally established Ukraine as one of the key subjects of international politics]. *Informatsiino-analitychnyi portal «Ukrinform»* [online]. Available at: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3635494-pidsumki-roku-ukraina-zdijsnila-strategicnij-perelom-u-diplomatii-sucasnosti.html>> .
- Rivera, T., 2020. The transatlantic relationship needs to reflect the Europe and United States of today. *Atlantic Council* [online]. Available at: <<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-transatlantic-relationship-needs-to-reflect-the-europe-and-united-states-of-today/>>
- Syvak, T. V., 2009. Publichna dyplomatiia yak intehratsiinyi komponent stratehichnykh komunikatsii u publichnomu upravlinni [Public diplomacy as an integration component of strategic communications in public administration]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia* [online], 3(36), vol. 2, p. 98–104 Available at: <http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2019/tom_2/17.pdf> (in Ukrainian).
- Ukrainska pryzma: Zovnishnia polityka 2021. Analitychne doslidzhennia, 2022. [Ukrainian prism: foreign policy 2021. analytical research]. *HO «Rada zovnishnoi polityky «Ukrainska pryzma»*, Fond im. F. Eberta. Kyiv.
- Vysotskyi, O. Yu. and Vysotska, O. Ye., 2020. Tekhnolohii publichnoi dyplomatii: metodolohichni pryntsypy ta praktychnyi potentsial [Technologies of Public Diplomacy: methodological principles and practical potential]. *Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences*, 3(1), pp. 139–147 (in Ukrainian).
- Wichowski, A., 2011. Secrecy is for losers?: Why diplomats should embrace openness to protect national security. In: C. Bjola & M. Holmes (eds.). *Digital diplomacy theory and practice*. Oxon: Routledge, pp. 52–70.
- Zaharna, R. S., & Huang, Z. A., 2022. Revisiting public diplomacy in a postpandemic world: The need for a humanity-centered communication logic. *Communication and the Public*, 7(1), pp. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.1177/20570473221078619>
- Zemziulina, N. I. and Zakharchenko, M. V., 2021. Instytualizatsiia publichnoi dyplomatii: svitovyi ta ukrainskyi dosvid [Institutionalization of Public Diplomacy: world and Ukrainian experience. International relations: theoretical and practical aspects]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*, 8, pp. 8–22. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-745x.8.2021.248185> (in Ukrainian).
- Zephoria, n.d. *Top 15 Valuable Facebook Social Statistics* [online]. Available at: <<http://www.zephoria.com/>>

Стаття надійшла до редакції 29.04.2023 р.

M. Trofymenko

TRANSFORMATION OF PUBLIC DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION AND DIGITALIZATION: METHODOLOGICAL PRINCIPLES AND PRACTICAL ASPECTS (UKRAINIAN CASE)

The article deals with the issues of public diplomacy transformation under the influence of globalisation and digitalisation. The key methodological foundations of the

newest concept of public diplomacy, its differences from the traditional approach are identified by clarifying the target orientation, the range of effective actors, performance criteria, levels of implementation in the system of international relations, and its importance in addressing common global issues. The author describes the stages of formation of public diplomacy in Ukraine, outlines the peculiarities of functioning of the Ukrainian public diplomacy system in the conditions of war, signs of its modern character and the main components of success for the protection/promotion of national interests in the current and strategic perspective. Based on the research findings, the stages of optimizing the Ukrainian public diplomacy space and enhancing its substantive content for military needs have been outlined. Aspects of accelerated transformation in crisis conditions and key performance factors have been identified. Additionally, the author has clarified the goals of the modern concept of public diplomacy, aimed at ensuring continuous multidimensional dialogue in a strategic perspective, leading to the transformation of instruments and a review of effectiveness criteria. Based on this, public diplomacy is proposed to be understood as an integral category that operates fundamentally at the intersection of other dimensions of foreign policy and international processes, has a coordinated mode of operation with the government, and at the same time incorporates features of autonomy and self-organization.

Keywords: *public diplomacy, diplomatic actors, war, soft power, globalisation, digitalisation, national interests.*